

1928

**THE
CONSTANTINOPOLITAN
SOCIETY**

GREEKS EXPATRIATED FROM ISTANBUL
BY TURKISH COERCION

**OSCE HIGH-LEVEL CONFERENCE ON
TOLERANCE AND NON-DISCRIMINATION**

Astana, Tuesday, 29 June 2010

Part 1. Forms of intolerance and discrimination

Session 3: Combating racism, xenophobia and discrimination, also focusing on intolerance and discrimination against Christians and members of other religions

**Το Οικουμενικό Πατριαρχείο
και η Ελληνική Μειονότητα στην Τουρκία**

Εισαγωγικές παρατηρήσεις:

Ευχαριστούμε τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και την παρούσα Προεδρία της για την ευκαιρία που μας παρέχει να συμβάλουμε σε έναν ευρύτερο, αλλά και εστιασμένο διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα δικαιώματα των μειονοτήτων και στις θρησκευτικές ελευθερίες, στα πλαίσια της ημερήσιας διάταξης που αφορά στην ανοχή και τις μη-διακρίσεις.

Εκπροσωπώ τον Σύλλογο Κωνσταντινουπολιτών, που ιδρύθηκε το 1928, μια μη κυβερνητική οργάνωση, και που αντιπροσωπεύει την εκπατρισθείσα Ελληνική Μειονότητα της Κωνσταντινούπολης.

Επομένως, η παρέμβασή μου θα επικεντρωθεί στις πύο πρόσφατες εξελίξεις όσον αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα της μειονότητας και τις θρησκευτικές ελευθερίες στην Τουρκία, όπως αυτά γίνονται αντιληπτά μέσω της προοπτικής της ελληνικής μειονότητας. Θα περιλαμβάνει τόσο τον προσδιορισμό των ανεπαρκειών όσο και την υποβολή συστάσεων.

Γενικά σημεία:

Ως χώρα που επιδιώκει να γίνει κράτος μέλος της ΕΕ η Τουρκία, ευρίσκεται σε μοναδική θέση να εμμένει στις αξίες και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτό, όμως, απαιτεί την προσαρμογή και τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής της σύμφωνα με τα κεκτημένα της ΕΕ.

Η έναρξη και η επιτυχής ολοκλήρωση μιας απαιτητικής μεταρρυθμιστικής ατζέντας αποτελεί απαραίτητο μέρος αυτής της διαδικασίας για σχεδόν κάθε χώρα που είναι κράτος-μέλος της ΕΕ. Η ανοχή και οι μη-διακρίσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και εκείνα της μειονότητας, αλλά και τα ζητήματα θρησκευτικών ελευθεριών ευρίσκονται στην κορυφή αυτής της ατζέντας.

Οποιαδήποτε προσπάθεια που κάνει η Τουρκία να ανταποκριθεί στα πρότυπα και να εκπληρώσει τα κριτήρια της ΕΕ σε αυτά τα ζητήματα είναι ένα βήμα πιά κοντά στην πραγματοποίηση των στόχων της. Πράγματι, είναι ένα βήμα πιά κοντά να εμπνεύσει η Τουρκία – *εκεί όπου δεν υπάρχουν* - και να ενισχύσει – *εκεί όπου υπάρχουν* – συμπεριφορές μη-διακρίσεων, ισότητα ενώπιον του νόμου για όλους τους ανθρώπους και τους θεσμούς, ελευθερία λατρείας για τις μη-μουσουλμανικές θρησκευτικές κοινότητες, προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

Θετικές εξελίξεις:

Υπήρξαν κάποιες θετικές, πρόσφατες εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα, άξιες να αναφερθούν.

Για παράδειγμα, η τουρκική κυβέρνηση έχει αρχίσει, από το τέλος του 2009, έναν διάλογο με μη-μουσουλμανικές κοινότητες. Αν και αποτελεί ένα ενθαρρυντικό βήμα προς στη σωστή κατεύθυνση, αυτός ο διάλογος δεν έχει αποφέρει οποιαδήποτε απτά, μετρήσιμα αποτελέσματα.

Επιπλέον, στερείται των χαρακτηριστικών μιας καλώς δομημένης και συνεπούς προσέγγισης υπό την έννοια ότι πραγματοποιείται εξ ονόματος της τουρκικής κυβέρνησης, από έναν διαφορετικό κάθε φορά επίσημο συνομιλητή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να στέλνει ανάμεικτα μηνύματα και να ενθαρρύνει την ασυνέχεια της προσπάθειας. Αυτή είναι μια μεθόδευση με σκοπό όπως φαίνεται, να μην προσφέρει λύσεις στα πραγματικά και τρέχοντα προβλήματα αλλά μάλλον να απευθύνεται στην κοινή γνώμη στην Τουρκία και στο εξωτερικό.

Μια άλλη θετική εξέλιξη ήταν η έκδοση, στις 13 Μαΐου, μιας εγκυκλίου, που υπεγράφη από τον τούρκο πρωθυπουργό, και αφορά στην κατάσταση των μη-μουσουλμανικών μειονοτήτων στην Τουρκία. Αυτή πρόκειται να προστεθεί σε έναν μακρύ κατάλογο παρόμοιων εγκυκλίων που έχουν εκδοθεί στο παρελθόν προκειμένου να εξεταστούν, με ελάχιστη ή καμία επιτυχία, οι συνεχιζόμενες αδικίες εις βάρος των μη-μουσουλμανικών μειονοτήτων στην Τουρκία.

Η εγκύκλιος θα κριθεί σε εύθετο χρόνο από την άποψη των αποτελεσμάτων και του αντίκτυπου που μπορεί να έχει ή όχι. Εντούτοις, αποτελεί μια εξέλιξη άξια αναφοράς, για το απλό γεγονός ότι τυπικά αναγνωρίζει ότι οι τουρκικές αρχές είναι απρόθυμες να εφαρμόσουν την ισχύουσα νομοθεσία υπέρ των μη-μουσουλμανικών κοινοτήτων, με αναγωγή σε συμπεριφορές και πρακτικές που δείχνουν σαφώς ότι ο σεβασμός των θρησκευτικών, ανθρωπίνων δικαιωμάτων της μειονότητας δεν επικρατεί ακόμη στη χώρα.

Παραμένοντα ελλείμματα αναφορικά με την ελληνική μειονότητα και τα Ιδρύματα της, και συγκεκριμένα με τα δικαιώματά της επί των περιουσιών και της κληρονομιάς αυτών στην Τουρκία - και συστάσεις:

Η Ελληνική Μειονότητα στην Τουρκία -πάλαι ποτέ ευημερούσα, σήμερα δυστυχώς φθίνουσα, τόσο από δημογραφική όσο και από οικονομική άποψη- βρίσκεται αντιμέτωπη με συνεχιζόμενες δυσκολίες και προκλήσεις ως αποτέλεσμα του διαφορετικού εθνικού και θρησκευτικού υποβάθρου της.

Τα περιουσιακά δικαιώματα των Ιδρυμάτων της ελληνικής μειονότητας εξακολουθούν να παραβιάζονται σοβαρά. Ειδικότερα, τα Ιδρύματα της ελληνικής μειονότητας έχουν πληγεί από τις μαζικές δημεύσεις των περιουσιακών στοιχείων τους.

Όταν ψηφίσθηκε, ο Νόμος 5737/2008 που αναφέρεται στα Ευαγή ιδρύματα - τα αποκαλούμενα ως Βακούφια - χαιρετίστηκε ως βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Εντούτοις, έγινε σύντομα εμφανές ότι αυτός ο νόμος δεν αντιμετωπίζει όλα τα ζητήματα σχετικά με τα μη-μουσουλμανικά Ιδρύματα και την ακίνητη περιουσία τους

Για παράδειγμα, ο προαναφερθείς νόμος δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα της ακίνητης περιουσίας των ελληνο-ορθόδοξων Ιδρυμάτων που κατελήφθη και περιήλθε στην κυριότητα τρίτων.

Ομοίως, δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα των κατελημμένων μη-μουσουλμανικών Ιδρυμάτων που τελούν υπό τουρκική διοίκηση και έχουν περιέλθει στην πλήρη κυριότητα του τουρκικού δημοσίου.

Για να αντιμετωπίσει επιτυχώς αυτά τα ζητήματα, ο νόμος σχετικά με τα μη-μουσουλμανικά Ευαγή Ιδρύματα πρέπει να τροποποιηθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέψει, μεταξύ άλλων:

- *Να τεθεί τέρμα* στην κατάτμηση των μειονοτικών Ιδρυμάτων ως αποτέλεσμα του ισχύοντος βακουφικού συστήματος. Η ενοποίηση των διάφορων μειονοτικών Ιδρυμάτων είναι βασική για την επιβίωση τους και την παραγωγική όπως και οικονομικώς συμφέρουσα λειτουργία τους.
- *Να επιστραφούν* τα (24) κατελημμένα ελληνο-ορθόδοξα Ιδρύματα στο νόμιμο ιδιοκτήτη τους,
- *Να λυθεί το ζήτημα* της ακίνητης περιουσίας που κατελήφθη και μεταβιβάστηκε σε τρίτους, προβλέποντας την παροχή αναλόγων αποζημιώσεων.
- *Να αναγνωρισθεί* η ισονομία των μειονοτικών Ιδρυμάτων και όλων των άλλων Ιδρυμάτων, τερματίζοντας κατά συνέπεια τις μεροληπτικές πρακτικές εναντίον τους.
- *Να επιλυθεί* το ζήτημα των μειονοτικών κοιμητηρίων και να αναγνωρισθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους από τις μειονοτικές κοινότητες (όπως σαφώς δηλώνεται στο άρθρο 42 της Συνθήκης της Λωζάνης).

Η Τουρκία πρέπει επίσης να εξασφαλίσει ότι οι Έλληνες πολίτες δύνανται να απολαμβάνουν πλήρως των δικαιωμάτων τους από την κληρονομηθείσα πατρογονική ιδιοκτησία. Η Τουρκία πρέπει να προσαρμοστεί στις σχετικές αποφάσεις (προσφυγή Φωκά εναντίον της Τουρκίας, 31206/2002) του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και να εφαρμόσει τη νομοθεσία περί ληξιαρχικών πράξεων.

Στο εκπαιδευτικό πεδίο, χαιρετίζουμε την έκδοση από το τουρκικό κράτος μιας πρόσφατης εγκυκλίου που αναθεωρεί το καθεστώς του Υποδιευθυντή στα μειονοτικά σχολεία σε σχέση με αυτό του Διευθυντή που είναι μέλος της μειονότητας. Θα παρακολουθήσουμε την εφαρμογή αυτής της εγκυκλίου.

Στο ίδιο πεδίο, ζητάμε από την Τουρκία να απαλείψει όλες τις αναφορές των σχολικών διδακτικών βιβλίων, οι οποίες στρέφονται κατά της μειονότητας, δεδομένου ότι αυτές χαλκεύουν την ιστορική πραγματικότητα, ενθαρρύνουν τη μεροληπτική συμπεριφορά κατά των μελών της μειονότητας και υποκινούν ενέργειες μίσους.

Γενικότερα, η Τουρκία πρέπει να λάβει συγκεκριμένα μέτρα ώστε να διευκολύνει την επιστροφή των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης (Ιστανμπούλ) που έχουν εξαναγκαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα μετά από συστηματικές διώξεις και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Ζητάμε από την Τουρκία να λάβει σοβαρά υπ' όψη τις συστάσεις διεθνών Διασκέψεων που αναφέρονται στα ανθρώπινα δικαιώματα και να ενεργήσει βάσει αυτών. Για παράδειγμα, το Μάρτιο του 2009, η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (Committee on the Elimination of Racial Discrimination), αν και χαιρετίζει την εκτενή νομοθετική μεταρρύθμιση εκ μέρους της Τουρκίας, παρατήρησε ότι πολλά θέματα υπολείπονται του επιθυμητού επιπέδου για την προστασία και την πρόωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Τουρκία δεν πρέπει να φεισθεί καμιάς προσπάθειας στον προσδιορισμό εκείνων των ανεπαρειών και την ανάλογη αναθεώρηση τόσο της σχετικής νομοθεσίας όσο και της εφαρμογής της, με σκοπό την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων σε όλα τα πεδία και την ευαισθητοποίηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα εν γένει..

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Τουρκία είναι συμβαλλόμενο μέρος στα Σύμφωνα International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) του ΟΗΕ, Covenant on Economic, Social & Cultural Rights (ICESCR) του ΟΗΕ και στη Συνθήκη International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination (ICERD). Εντούτοις, οι επιφυλάξεις και οι δηλώσεις της Τουρκίας - σχετικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, την δυνατότητα εφαρμογής στην χώρα κ.λπ. - στην επικύρωση αυτών των Συμφώνων και της Συνθήκης, αποτελούν αιτίες για ανησυχία.

Η κατάσταση των μη-μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Τουρκία και οι προκλήσεις που αυτές αντιμετωπίζουν:

Η διατύπωση της Επιτροπής της ΕΕ, όπως περιλαμβάνεται στην Έκθεση Προόδου του 2009 (Progress Report) σχετικά με την Τουρκία, αναφέρει: «*Non-Muslim communities (in Turkey) - as organized structures of religious groups – still face problems due to lack of legal personality*».

Στο ίδιο θέμα, δηλ. στο ζήτημα νομικού προσώπου, και επιπλέον, η πιο πρόσφατη Κοινή Θέση της ΕΕ, μετά από τη 48η Συνεδρίαση του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΕ-Τουρκίας (που πραγματοποιήθηκε το Μάιο 2010 στις Βρυξελλών) ήταν επίσης σαφής: «*Turkey needs to ensure that they (i.e. non-Muslim communities) can acquire legal personality, exercise their property rights and train their clergy... The EU calls on the Turkish authorities to make more strenuous efforts to prevent discrimination, intolerance and religiously motivated acts of violence. In light of the above, the EU invites Turkey to take also into account the opinion of the Venice Commission of the Council of Europe delivered on March 15, 2010*».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με ψήφισμα του στις 10 Φεβρουαρίου 2010, υπογραμμίζει “*freedom of religion as a universal fundamental value and calls on Turkey to safeguard it for all*;”. Στο ίδιο ψήφισμα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο “*underlines in particular the need for all religious communities to be granted legal personality*”.

Το θέμα νομικού προσώπου των μη-μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Τουρκία καλύπτεται εκτενώς σύμφωνα με τη γνώμη της Επιτροπής Venice Commission of the Council of Europe. Στα συμπεράσματά της, η Επιτροπή αναφέρεται στο άρθρο 9, από κοινού με το άρθρο 11, της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως επιτραπεί η δυνατότητα στις θρησκευτικές κοινότητες να αποκτήσουν νομικό πρόσωπο. Η άποψη σαφώς δηλώνει ότι «*the Venice Commission can see no justification ... for not granting such rights to the non-Muslim religious communities*” and “*encourages the Turkish authorities to...introduce legislation making it possible for all non-Muslim religious communities as such to acquire legal personality*”.

Μια άλλη πιά πρόσφατη βασικής σημασίας εξέλιξη είναι η ετυμηγορία που εκδόθηκε στις 15 Ιουνίου 2010 από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ECtHR), για την υπόθεση του Ορφανοτροφείου της Πριγκήπου. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί υπέρ της επιστροφής του Ορφανοτροφείου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ως νόμιμο ιδιοκτήτη του. Αυτό είναι μια σημαντικότερη απόφαση του ECtHR που δημιουργεί σαφές προηγούμενο.

Υπάρχει επίσης το ζήτημα του δικαιώματος του Πατριαρχείου να χρησιμοποιεί τον τίτλο «Οικουμενικό». Η γνώμη της Venice Commission αναφέρεται επίσης σε αυτό το ζήτημα, υποστηρίζοντας ότι “*any interference with this right (i.e. to use the title ecumenical), would constitute a violation of the autonomy of the Orthodox Church under Article 9 of European Convention of Human Rights*”.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών ετών, έχει αναφερθεί αριθμός επιθέσεων (δυσφημιστικές ενέργειες και βανδαλισμοί) εναντίον χώρων λατρείας στην Τουρκία. Περιστατικά βεβήλωσης έχουν επίσης συμβεί εναντίον μη-μουσουλμανικών Ιδρυμάτων ή κοινοτικών κοιμητηρίων.

Τέλος, η επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής Χάλκης εκκρεμεί. Η εν λόγω Σχολή, η οποία παραμένει κλειστή από το 1971, αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο της θρησκευτικής ιστορίας και παράδοσης του Οικουμενικού Πατριαρχείου, καθώς και μία εκκλησιαστική σχολή. Παρά τις διαβεβαιώσεις ως προς την επαναλειτουργία της, οι τουρκικές Αρχές πρέπει να προχωρήσουν σε μια τέτοια κίνηση.

Καταληκτική δήλωση:

Αυτή ήταν μια ενδεικτική επισκόπηση μερικών εκ των προκλήσεων που η Ελληνική Μειονότητα και το Οικουμενικό Πατριαρχείο εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν στην Τουρκία. Κατ' ουδένα τρόπο υπήρξε εξονυχιστική. Αυτό θα απαιτούσε μια λεπτομερή ανάλυση του ιστορικού και θρησκευτικού υποβάθρου των εν λόγω θεμάτων.

Ως καταληκτική παρατήρηση, θα επιθυμούσα να υπογραμμίσω ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκείνων της μειονότητας, όπως και των θρησκευτικών ελευθεριών είναι ευθύνη κάθε κράτους. Δεν είναι θέμα το οποίο αντιμετωπίζεται μόνο με εγκυκλίους και δηλώσεις καλών προθέσεων. Απαιτείται αποφασιστική θέληση, επικοινωνιατικός διάλογος και συνέχιση της προσπάθειας.

Ο σεβασμός αυτών των δικαιωμάτων είναι πρωτίστως επωφελής για την Τουρκία καθώς θα ενισχύσει τις κοινωνικές, εθνικές και θρησκευτικές δομές, και θα διασφαλίσει τον πλουραλισμό και την διαφορετικότητα στη χώρα.

Τελικά, κάθε εξέλιξη κρίνεται εκ του πραγματικού και μετρήσιμου αποτελέσματος που επιφέρει.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας. _